

РОЗДІЛ 1

УТРИМАННЯ / 1912

1

Вісімнадцятилітній Едвін Сент-Джон Сент-Ендрю тягне своє двічі освячене прізвище пароплавом через Атлантику, прищуривши очі від вітру на верхній палубі. Він тримається за поруччя руками в рукавицях і нетерпляче виглядає бодай краєчок чогось незнамого, намагається розгледіти щось — будь-що! — крім моря і неба, але бачить тільки нескінченні відтінки сірого. Він прямує до іншого світу. Наразі він більш чи менш посередині між Англією й Канадою. «Мене відправили у вигнання», — каже він собі й сам розуміє, як це мелодраматично, а проте доволі правдиво.

Едвін веде свій рід від Вільгельма Завойовника. Коли Едвінів дід помре, його батько стане графом, а сам Едвін — випускник двох шкіл з-поміж найкращих у країні. Але в Англії для нього немає визначного майбутнього. Джентльменові доступно небагато професій, і жодна з них Едвіна не цікавить. Родинний маєток відходить його старшому братові,

Гілберту, тож йому самому спадку не призначено (їхній середульший брат, Наялл, уже в Австралії). Едвін міг би ще трохи потриматися за Англію, але він потай дотримувався радикальних поглядів, які несподівано вигулькнули на одній вечері й пришвидшили неминуче.

У миттєвому нападі дикого оптимізму Едвін у корабельних документах означив свій рід занять як «фермер». Пізніше, у споглядальну мить на палубі, йому спадає на думку, що він за все життя навіть не доторкнувся до лопати.

2

У Галіфаксі він знаходить собі житло в пансіоні, де йому вдається отримати кутову кімнату на другому поверсі з видом на гавань. Першого ранку він прокидається й спостерігає за дивовижно живою сценою за вікном. Прибув великий торговий корабель, і він так близько, що Едвінові чутно веселе лихослів'я чоловіків, які розвантажують діжки, ящики та мішки. Більшу частину того дня він проводить, виглядаючи з вікна, наче кіт. Він був збирався відразу рушати на захід, але ж як легко затриматись у Галіфаксі, де він стає жертвою власної слабкості, яку усвідомлював усе своє життя: Едвін спроможний до дії, але схильний до інерції. Йому подобається сидіти коло вікна. Дивитися на невпинний рух людей і кораблів. Йому не хочеться їхати далі, тож він лишається.

— О, та просто намагаюся продумати свій наступний хід, — каже він господині, коли та делікатно цікавиться його подальшими планами.

Її звать місис Доннелі. Вона з Ньюфаундленду. Її акцент збиває його з пантелику. Складається враження, ніби вона одночасно і з Бристоля, і з Ірландії, а іноді йому чується й Шотландія. Кімнати в неї чисті, й готує вона відмінно.

Бурхливі хвилі моряків проминають його вікно. Вони рідко підводять очі догори. Йому подобається спостерігати за ними, але він не наважується робити в їхній бік жодного руху. Крім того, вони мають власну компанію. Напившись, вони обіймають одне одного за плечі, й він відчуває кольку заздрості.

(Чи міг би він піти в море? Звісно, що ні. Він відкидає цю думку, щойно вона зринає. Колись він чув про одного утриманця, який знайшов себе в морі, але Едвін — людина дозвілля аж до кісток.)

Йому подобається, коли приходять кораблі, коли в гавань заходять пароплави, які ще несуть над палубами залишки аури Європи.

Він ходить на прогулянки вранці, а тоді знову по обіді. Чи то вниз до гавані, чи то до тихих житлових кварталів, чи то до крамничок під смугастими навісами на Беррінгтон-стріт. Йому подобається їздити в трамваї до кінцевої зупинки, а тоді повертатися назад і стежити за тим, як маленькі будиночки поступаються місцем великим, а ті — комерційній нерухомості в центрі. Йому подобається купувати речі, в яких він не має особливої потреби: буханку хліба, одну-дві поштівки, букет квітів. Отак можна жити, думається йому. Аж отак просто. Ані родини, ані роботи, лиш кілька простих утіх і чиста постіль,

як тисячоніжка. Йому видно все від одного обрію до іншого. Він відчувається страшенно незахищеним.

— Оце життя, — каже Реджиналд, коли вони врешті прибувають на поріг його нової ферми.

Сама ферма лежить за кілька кілометрів від Принс-Алберту. Це море грязюки. Реджиналд купив її, не оглядаючи наперед, в одного скорботного англійця, якому десь за двадцять — ще один утриманець, підозрює Едвін — і який зазнав цілковитої невдачі, намагаючись на ній зажити, тож тепер він повертається на схід, де матиме роботу в конторі в Оттаві. Едвін бачить, що Реджиналд дуже старанно уникає думок про того чоловіка.

Чи може будинок бути проклятий на невдачу? Коли Едвін переступає поріг ферми, його негайно охоплює почуття незатишки, тож він затримується на ганку. Будівлю зведено на совість — колись попередній власник мав хорошу фінансову базу — але вона здається нещасливою таким способом, який Едвін не здатен чітко пояснити.

— Тут... багато неба, чи не так? — зауважує Едвін. І багато грязюки. Приголомшлива її кількість. Вона виблискує на сонці, скільки сягає око.

— Широкі простори й свіже повітря, — каже Реджиналд, оглядаючи страхітливо позбавлений будь-яких примітних рис обрій. Ген в імлістій даліні Едвін бачить іншу ферму. Небо тут аргесивно-блакитне. Того дня вони вечеряють омлетом — єдиною стравою, яку вміє готувати Реджиналд, — і засоленою свининою. Реджиналд здається притихлим.

— Я так розумію, що фермерство — це тяжка праця? — каже він трохи згодом. — Фізично вимоглива.

— Гадаю, що так.

Коли Едвін уявляв себе в новому світі, то завжди бачив себе на власній фермі — охайні, але й просторі поля, які зеленіють якоюсь неозначеною культурою, — але, правду кажучи, ніколи надто не замислювався над тим, з якої саме роботи складається, власне, фермерство. Мабуть, треба дбати про коней, гадає він. Трохи доглядати сади. Перекопувати поля. Але що тоді? Що робити з полями, щойно їх перекопано? Для чого саме їх перекопувати?

Йому здається, ніби він хитається на краю прірви.

— Реджиналде, друже мій, — каже він. — А як у цих краях можна дістати чогось випити?

— Треба *жати*, — каже Едвін сам до себе за третьою склянкою. — Ось правильне слово. Перекопуєш поля, засіваєш їх, а тоді пожинаєш. — Він сьорбає свій напій.

— Що пожинаєш? — Реджиналд стає дуже примемний, коли вип'є, ніби анічогісінько на світі не може йому дошкулити чи образити його. Він сидить собі, спершись на спинку стільця, і всміхається в порожнечу.

— Але ж у цьому й питання, — каже Едвін і наливає собі ще склянку.

Через місяць п'ятики Едвін залишає Реджиналда на його новій фермі й рухається далі на захід, щоб зустрітись із Томасом, шкільним товаришем свого брата

Наялла, який ступив на цей континент у Нью-Йорку й негайно помчав на захід. Подорож на потязі через Скелясті гори забиває Едвінові дух. Він притискається лобом до скла, як дитина, і неприховано роззявляє рота. Ця краса приголомшує. Можливо, він трішки перегнув з алкоголем у Саскачевані. Він вирішує, що в Британській Колумбії буде пристойнішою людиною. Сонячне світло давить йому на очі.

Після тої нестримної природної розкоші краєвид різко змінюється, він опиняється у Вікторії з її приборканими й доглянутими вуличками. Тут скрізь англійці; він виходить з потяга, і його оточують акценти батьківщини. Йому здається, що тут можна затриматися.

Едвін знаходить Томаса в охайному готельчику в центрі міста, де той зайняв найкращий номер, і вони замовляють чаю з випічкою в ресторані на першому поверсі. Вони не бачилися три чи чотири роки, але Томас дуже мало змінився. У нього те саме червонясте обличчя, яке він мав ще в дитинстві, — такий постійний вигляд, ніби він щойно зійшов з регбійного поля. Він намагається стати одним із членів ділового прошарку Вікторії, але не розповідає детально, якою справою хотів би займатися.

— А як твій брат? — питає Томас, змінюючи тему. Він має на увазі Наялла.

— Пробує себе в Австралії, — каже Едвін. — Він начебто досить щасливий, судячи з листів.

— Ну, це краще, ніж може сказати про себе більшість із нас, — говорить Томас. — Щастя — це не дрібничка. А що він там робить?

— Як я розумію, пропиває своє утримання, — відповідає Едвін. Це не дуже по-джентльменському, але, імовірно, правдиво.

Вони сидять за столиком коло вікна, і погляд Едвіна весь час перепливає на вулицю, на вітрини крамниць і незбагненну дичавину вдалині, темні дерева, що височіють і товпляться на периферії. Є щось сміховинне в думці, що ця дичавина належить Британії, але він швидко придушує цю думку, бо вона нагадує про його останню світську вечерю в Англії.

4

Його остання світська вечеря почалася доволі непогано, але проблеми з'явилися, коли розмова перейшла, як завжди, на неймовірну пречудовість Британської Індії. І батько, і матір Едвіна народилися там, у Раджі, вони англійські діти, виплекані індійськими няньками («Якщо я почую ще хоч слово про її клятву аю...» — пробурмотів якимось Едвінів брат Гілберт, але так і не завершив думку), вирощені на оповідках про незриму Британію. Едвін підозрював, що та Британія мусила трошки розчарувати їх, коли вони вперше побачили її на власні очі, коли їм уже було за двадцять. («Більше дощу, ніж я очікував», — ось і все, що казав про це Едвінів батько).

На цій останній світській вечері була ще одна родина, подібна до їхньої — Баррети. Джон Баррет був капітаном корабля у королівському флоті, а його дружина Клара також провела свої перші кілька років в Індії. З ними був їхній старший син, Ендрю. Баррети знали, Британська Індія була неминучою